

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Zdravotně sociální fakulta
Jírovcova 24/1347
370 04 ČESKÉ BUDĚJOVICE

P O S U D E K

oponenta disertační práce

**na téma : Význam Probační a mediační služby ČR v kontextu
zákona o soudnictví ve věcech mládeže**

autorka disertační práce : Mgr. Kateřina HYKOVÁ

oponentka: Doc.PhDr. Vratislava ČERNÍKOVÁ, CSc.
Policejní akademie ČR v Praze
Katedra kriminologie
P.O.Box 54
Lhotecká559/7
143 01 Praha 4

1. Aktuálnost zvoleného tématu :

Aktuálnost a společenskou závažnost zvoleného tématu spatřuji v působení Probační a mediační služby ve vztahu k mládeži – v kontextu zákona o soudnictví ve věcech mládeže, kdy je prioritně uplatňován koncept restorativní justice a s tím spojené výchovné působení ukládaných opatření, výchovné podněcování, vedení k převzetí odpovědnosti za své jednání – potažmo za provinění.

Prioritním úkolem trestní politiky vůči mládeži je prostřednictvím alternativních řešení trestních věcí mládeže naplňovat, prohlubovat její sociální vyzrávání, sociální odpovědnost za své jednání, rozvíjet sociální dovednosti řešení životních situací společensky akceptovatelným způsobem. Zde má nezastupitelné místo Probační a mediační služba, její nejúčinnější působení.

2. Stanovené cíle – jejich naplnění

Jde o práci teoreticko-empirickou, rozvrženou do 8 základních obsahových kapitol v rozsahu 138 stran (včetně seznamu literárních pramenů a jiných informačních zdrojů, seznam zkratk, abstraktu v jazyce českém a anglickém).

Předloženou disertační práci lze rozdělit na 2 základní části: teoretickou (kap. 1,2) a empirickou (kap. 5-8). V teoretické části se autorka zabývá stavem trestní justice nad mládeží v kontextu EU, činí určitý vhled do organizační struktury trestní justice ve vybraných státech Evropy.

2. kapitola je věnována justici nad mládeží v ČR, pozornost je věnována vývoji trestně právní úpravy justice nad mládeží v retrospektivním pohledu (od r. 2003 až do roku 1961, opírajíc se o zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon, ve znění pozdějších změn).

Další pohled na vývoj trestně právní úpravy je od roku 2003 – kdy byl přijat zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže až po současnost. Tato část obsahuje též působení Probační a mediační služby v ČR ve vztahu k mládeži. Teoretická část je zpracována přehledně, pregnantně a je dobrým základem pro následující empirickou část.

Empirická část představuje převážnou část disertační práce, její součástí je předvýzkum, jehož cílem bylo stanovení – formulace základních hypotéz na základě kvalitativních výzkumných postupů (s.8). Vlastní výzkum je realizován v návaznosti stanovených hypotéz, poznatků, zkušeností z předvýzkumu. Lze konstatovat, že jde o aplikovaný, kvalitativní výzkum, který dovoluje adekvátně „uchopit“ souhrn činností Probační a mediační služby, jejich realizaci v širších

sociálních souvislostech a to i za podmínek krátké časové linie fungování Probační a mediační služby a tedy i doposud značné absence kvantitativních obsahových kritérií fungování Probační a mediační služby. Z tohoto hlediska se jedná o neprobádané výzkumné pole a vstoupit na tuto půdu s výzkumným záměrem vyžaduje smělost, tvůrčí přístup, velkou znalost praktického fungování Probační a mediační služby, stejně tak velkou dávku usilovnosti, kterou autorka musela vynaložit při naplňování vytyčených cílů své práce. Autorka stanovila 3 hlavní cíle disertační práce, s kterými korespondují hlavní hypotézy (s.9).

Dosažení hlavních cílů práce a jejich naplnění je sledováno na základě stanovení dílčích pracovních hypotéz – úhrnně představují promyšlenou, přehlednou strukturu dílčích kroků ověřování vytyčených hlavních cílů práce.

V 7. kap. „Závěry a navrhování opatření“ autorka přehledně, věcně, prezentuje výsledky výzkumu, hlavní cíle C₁, C₂ jsou splněny, potvrzují je korespondující hlavní hypotézy, které byly ověřeny (naplněním dílčích pracovních hypotéz). Hlavní cíl C₃ podporuje hypotéza H₃, která byla též naplněna.

Dosažené výsledky výzkumu doplňuje hodnocení kvality výzkumu a autorka velmi uvážlivě s vědomím metodologické specifičnosti kvalitativního výzkumu se vyslovuje k reliabilitě a validitě provedeného výzkumu, k možnostem zobecnění získaných poznatků. Metodologický postup naplňování vytyčených cílů empirické části práce je adekvátní, včetně zvolených dalších postupů.

3. Nové poznatky – přínos práce

- prezentovaný postup kvalitativního aplikovaného výzkumu je vhodným prostředkem reflexe fungování Probační a mediační služby v širších sociálních souvislostech (potřebná spolupráce a její koordinace). Není v ČR tak obvyklé, aby nově vzniklé „instituty“ zkoumaly, ověřovaly své působení
- ověřování akceptování a v praxi dodržování metodických materiálů Probační a mediační služby ČR je potvrzením užitečnosti těchto materiálů, prostředkem sjednocujícím určité standardy poskytovaných činností při řešení trestních věcí mládeže
- predložená práce je příspěvkem k důslednější aplikaci zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, přispívá k využívání možností zákona – tedy k účinnějšímu působení zákona (analýza opatření, které nejsou ukládány, hledání příčin tohoto stavu)

- je potvrzením oprávněnosti vytváření multitymů při řešení konfliktů mládeže s trestním zákonem, je reagováním na složitost, mnohorozměrnost problémů, s kterými se mládež setkává a s tím spojené zvýšené nároky na její sociální vyzrávání a řešení problémů společensky akceptovatelným způsobem
- přínos je spatřován v transferu, zapracování získaných poznatků z činnosti Probační a mediační služby jednak do zákona o Probační a mediační službě ČR, do metodických materiálů Probační a mediační služby, byť zatím v podobě „navrhovaných opatření“

4. Připomínky – podněty

- v teoretické části by bylo potřebné pro úplnost vývoje konstituování samostatného soudnictví ve věcech mládeže zmínit se o zákonu č. 48/1931 Sb., kde byly položeny základy trestního soudnictví nad mládeží a současná podoba zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže se jím inspirovala

Připomínky k formální stránce práce :

- ISBN, ISSN musí být vždy uváděno na 1 řádce, nelze rozdělovat na 2 řádky,
- součástí literárních pramenů jsou i interní metodické materiály, s kterými pracujete a je potřebné je uvádět

Předložená disertační práce zcela splňuje požadavky kladené na disertační práci a proto ji doporučuji k obhajobě.

Doc. PhDr. Vratislava Černíková, CSc.

Posudek oponentky disertační práce

Studentka: **Mgr. Kateřina Hyková**

Název práce: **Význam probační a mediační služby ČR v kontextu zákona o soudnictví ve věcech mládeže**

Školitel: **Prof. Dr. Josef Dolista, Ph.D., Th.D.**

Oponentka: **Prof. PhDr. Beáta Krahulcová, CSc.**

Vlastní hodnocení

Předkládaná disertační práce představuje 128 stran autorského textu, členěného do osmi hlavních kapitol, v číslování subkapitol jsou formální chyby. Seznam citované literatury zahrnuje aktuální tituly domácí i zahraniční provenience v nevelkém počtu, jež přímo souvisí s řešením tématu a dokumentují teoretický rozhled autorky. Odkazy na literární zdroje se opírají o celkový počet 67 titulů odborné literatury, zahrnují i 5 textů dostupných na internetu. Ocenit lze i dvě vlastní samostatné a tři spoluautorské publikace. V závěru práce je přiložený abstrakt v českém a anglickém jazyce a seznam zkratk.

Aktuálnost zvolené problematiky

Téma disertační práce vychází z aktuálních společenských změn a potřeb justice. Obsahové zpracování respektuje základní filozofii věd o člověku, která je založená na svobodě, aktivitě a mobilizaci vlastních sil, na svobodě rozhodování ale současně také i na odpovědnosti za vlastní konání, na respektu a pozitivním přístupu k vývojovým potřebám formující se osobnosti mladistvého a jeho konání na úrovni asociální až antisociální.

Záměrem předložené disertační práce bylo popsat a analyzovat posílení pozice mladistvého v systému restorativní justice a vědecky zpracovat systémové prvky a důsledky zavádění uvedené reformy do praxe. Autorka vychází ze zákona o odpovědnosti mládeže za protiprávní jednání a o soudnictví ve věcech mládeže, akceptuje zkušenosti speciálních soudů pro mládež s tím, že jejich funkci téměř

výlučně plní specializované senáty a samosoudci obecních soudů. Autorka poměrně přesně popisuje celkový účel užívaných ochranných, výchovných a v odůvodněných případech i trestních opatření (nejlépe alternativních způsobů řešení trestní věci) vůči mladistvým, a to ve smyslu preference plnohodnotných ochranných řešení v systémové struktuře ukládaných opatření. Jednoznačně vymezuje účel uvedených opatření, kterým je zejména vytvoření podmínek k resocializaci a následně zdravému sociálnímu a duševnímu rozvoji, ochrana před škodlivými vlivy a omezení páchání trestní činnosti. To znamená nikoliv trest, ale evokovaná budoucnost, obnovení narušených sociálních vztahů a prioritou všech opatření prevence recidivy. Podrobně se také věnuje specifikaci výchovných opatření jako oblasti práce PMS ČR, Probační a mediační služby České republiky.

Stanovené cíle doktorské disertační práce (splnění cílů)

Cílem disertačního výzkumu bylo popsat a posoudit vývoj sankční politiky uplatňované vůči mladistvým do 90. let, popsat a posoudit význam změn ve prospěch restorativních justičních přístupů, a zejména zkoumat význam a roli PMS ČR v uvedeném rámci společenských a legislativních změn. Autorka k definování výzkumného problému a formulování jednotlivých hypotéz využila v prostředí PMS především metodu zúčastněného pozorování, neformální rozhovory, terénní práci a terénní poznámky, to vše v rámci předvýzkumu. Cílem výzkumu samého bylo (1) prokázat respekt pracovníků PMS v Jihočeském soudním kraji k metodickým materiálům PMS pro práci s mladistvými, (2) zjistit strukturu PMS v rámci Jihočeského soudního kraje v oblastech soudnictví ve věcech mládeže, a dokázat, že příčinou malého počtu ukládaných nově implementovaných opatření mladistvých jsou špatné podmínky pro jejich výkon na straně PMS, (3) prokázat důležitost spolupráce mezi institucemi na poli soudnictví prostřednictvím práce multitémů. Autorka formulovala cíle do kvalitativně ověřitelných hlavních a dílčích hypotéz, k získání dat volila relevantní skupinu respondentů, analyzovala dokumenty, vedla strukturované rozhovory s otevřenými otázkami, rozhovory pomocí návodu (celkem připravených 57 otázek), provedla statistickou analýzu dat a vztahy mezi daty a jejich skupinami sofistikovaně interpretovala a implementovala v diskusích. Důsledně pak získané výsledky interpretovala a lze konstatovat, že vytýčené cíle splnila a hlavní hypotézy ve dvou případech zcela a v jednom částečně potvrdila. Konstatuji, že přestože celkový charakter výzkumu je zaměřený na hodnocení formálních,

vztahových a věcných skutečností probační a justiční praxe pro mladistvé, splnil formulované cíle, co do analýzy současné situace, zjištění míry uplatnitelnosti nově zavedených opatření, funkcí multidisciplinárních týmů představuje přínos pro praxi..

Nové poznatky, které byly dosaženy v doktorské disertační práci – detailně popsat

Předložená disertační práce, ačkoliv v sobě obsahuje i komparaci řešeného problému ze zahraničí, má charakter regionální analýzy. Jako taková je jistě jedinou ucelenou evaluační prací, jež hodnotí respekt pracovníků PMS Jihočeského soudního kraje k existující metodice práce s mladistvými PMS. Předložená práce také realisticky hodnotí strukturu činností Probační a mediační služby v rámci Jihočeského soudního kraje – a to nikoliv zkoumáním člověka „odjinud a na omezenou dobu“, ale přístupem hluboce zainteresovaným, vzhledem k tomu, že autorka práce pracuje již několik let jako specialista pro práci s mladistvými PMS.

Připomínky

Z charakteru textu na mnoha místech jednoznačně vyplývá, že často a doslovně vychází z původních literárních zdrojů, aniž by byl důsledně respektován požadavek označení převzatého textu uvozovkami a uvedena přesná paginace v autorské literatuře.

Pouze poznamenávám, že z gramatického hlediska je Mgr. Kateřina Hyková je „autorka, zaměstnankyně PMS ČR, specialista...“, nikoliv autor, zaměstnanec či specialista.“

Závěr

Teoretické zpracování východisek k disertační práci, formulace současného stavu poznání v dané tematické oblasti dokumentuje velmi dobrý teoretický rozhled ve vymezené oblasti. Dále pak vlastní pracovní zkušenosti získané v probační a mediační službě zaměřené na mladistvé jsou spolehlivým základem k realizaci série dílčích výzkumných záměrů. Vlastní výzkumná práce je metodologicky správně strukturovaná, získané výsledky validním a reliabilním kvalitativním šetřením jsou zpracované a interpretované na úrovni vyvolávající respekt. Oceňuji také přínos a doporučení pro řešení mnoha otevřených otázek, paradoxů a možná i současných

chybných postupů ve velice problematické společenské praxi, tak jako je navrhuje autorka předložené disertační práce.

Závěrem mohu konstatovat následující: teoretický rozhled a precizní zpracování legislativního rámce soudnictví ve věcech mládeže dokumentují výborný základ pro vědeckou práci. Předložená disertační práce realizovaná longitudinální prací přináší nové poznatky a představuje přínos pro společenskou praxi. Výzkum je založený na vlastní profesionální práci doktorandky a odpovídá v hlavních parametrech poradované metodologické struktuře.

Vzhledem k uvedenému **doporučuji předloženou disertační práci k obhajobě** před příslušnou Oborovou radou Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích – Zdravotně sociální fakulty.

V Praze 5. 5. 2008

Podpis:

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Haluzek', written in a cursive style.